

การทดลองที่ 10

เรื่อง ความร้อนแฝงของการหลอมเหลวของน้ำแข็ง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายเกี่ยวกับสภาพของการหลอมเหลวของน้ำแข็งได้
2. หาความร้อนแฝงของการหลอมเหลว

เครื่องใช้ในการทดลอง

1. แคลอรีมิเตอร์และเครื่องคน
2. น้ำและน้ำแข็ง
3. เครื่องชั่ง
4. เต้าไฟฟ้า
5. ภาชนะสำหรับดัดน้ำ
6. เทอร์โมมิเตอร์
7. กระดาษชาน

ทฤษฎี

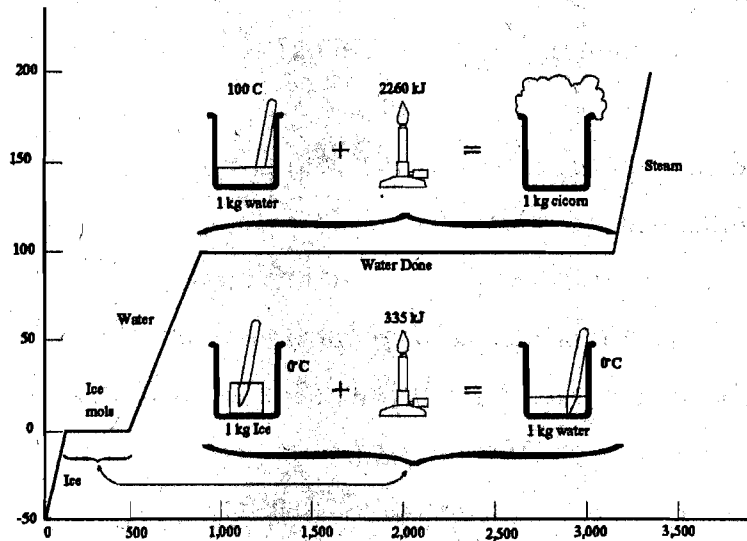
ในการเปลี่ยนแปลงสถานะของสารจากของแข็งไปเป็นของเหลวและจากของเหลวไปเป็นก๊าซ เรียกว่าการหลอมเหลวและการระเหยกลายเป็นไอ น้ำ ตรงช่วงต่อระหว่างสถานะของสารสองสถานะ เช่น จากของแข็งและกำลังจะกลายเป็นของเหลว หรือจากของเหลวกำลังจะกลายเป็นก๊าซจะเป็นช่วงที่สารใช้พลังงานความร้อนจำนวนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงสถานะ โดยที่อุณหภูมิไม่มีการเปลี่ยนแปลงจนกว่าสารนั้นจะเปลี่ยนสถานะหมดทั้งก้อน แล้วอุณหภูมิจึงเริ่มเพิ่มขึ้น พลังงานความร้อนที่ใช้ในการให้สารหนึ่งหน่วยมวลเปลี่ยนสถานะจนหมดโดยอุณหภูมิไม่เปลี่ยนแปลง เรียกว่า ความร้อนแฝงของการเปลี่ยนสถานะ (heat of transformation) ถ้าเป็นการหลอมเหลวเรียกว่า ความร้อนแฝงของการหลอมเหลว (heat of fusion) ถ้าเป็นการระเหยเป็นไอ เรียกว่า ความร้อนแฝงของการเป็นไอ (heat of vaporization)

ในกรณีของการหลอมเหลวของน้ำแข็ง คล้ายกับการหลอมเหลวของสารต่างๆ ไปน้ำแข็ง ต้องใช้พลังงานความร้อนจำนวนหนึ่งในการทำให้โมเลกุลในผลึกในน้ำแข็งเปลี่ยนสภาพของการยึดเกาะ เพื่อให้กลายเป็นน้ำโดยที่อุณหภูมิไม่เปลี่ยนแปลง

ในทางทฤษฎีค่าความร้อนแฝงของการหลอมเหลวของน้ำแข็ง (heat of fusion of ice ใช้อักษรย่อ L_f) ประมาณ 80 แคลอรีต่อกรัม หรือ 144 บีทียูต่อปอนด์ หรือ 80 kcal/kg หรือ 335 kJ/kg หมายความว่า น้ำแข็ง 1 กรัม ที่อุณหภูมิ 0°C จะกลายเป็นน้ำหนึ่งกรัมที่ 0°C ได้ต้องใช้ความร้อนประมาณ 80 แคลอรี หรือ น้ำแข็ง 1 ปอนด์ ที่อุณหภูมิ 32°F จะกลายเป็นน้ำ 1 ปอนด์ที่ 32°F ได้ต้องใช้ความร้อนประมาณ 144 บีทียู หรือ น้ำแข็ง 1 กิโลกรัม ที่อุณหภูมิ 0°C จะกลายเป็นน้ำ 1 กิโลกรัมที่ 0°C ต้องใช้ความร้อนประมาณ 335 กิโลจูล เป็นต้น

จากที่กล่าวมา ถ้าสมมติให้ L_f เป็นค่าความร้อนแฝงของมวล m ดังนั้น ความร้อนที่ใช้เปลี่ยนสถานะโดยที่อุณหภูมิไม่เปลี่ยนแปลง = mL_f เมื่อ L_f คือ ค่าความร้อนแฝงของการเปลี่ยนสถานะแบบใดก็ได้ ซึ่งมีค่าแตกต่างกันออกไปแล้วแต่การเปลี่ยนสถานะนั้นๆ

ในกรณีของน้ำแข็งที่ 0°C จะหลอมเหลวกลายเป็นน้ำที่ $t^\circ\text{C}$ ความร้อนทั้งหมดที่น้ำแข็งรับเข้าไปจะแยกได้เป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นความร้อนที่ใช้ในการเปลี่ยนน้ำแข็งที่ 0°C ให้เป็นน้ำที่ 0°C หมดโดยอุณหภูมิไม่เปลี่ยน ซึ่งคือความร้อนที่ใช้ในการเปลี่ยนสถานะโดยที่อุณหภูมิไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนที่สองเป็นความร้อนที่ใช้ในการทำให้น้ำทั้งหมด 0°C กลายเป็นน้ำที่ $t^\circ\text{C}$ ซึ่งจะคิดจากสมการ $Q = mC_{\text{น้ำ}}t$ ดังนั้นปริมาณความร้อนทั้งหมด m กรัมที่ 0°C กลายเป็นน้ำ m กรัมที่ $t^\circ\text{C}$ คือ $mL_f + mC_{\text{น้ำ}}(t-0)$ หรือ $mL_f + mC_{\text{น้ำ}}t$ เมื่อ $C_{\text{น้ำ}} = 4.19 \text{ kJ/kg}^\circ\text{C}$ หรือเท่ากับ $1 \text{ cal/g}^\circ\text{C}$

รูปที่ 10.1

จากรูป 10.1 เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มความร้อนให้แก่ก้อนน้ำแข็งที่มีมวล 1 กิโลกรัม ซึ่งเดิมมีอุณหภูมิ -50°C และเนื่องจากความร้อนจำเพาะของน้ำแข็งมีค่าเท่ากับ $2.09 \text{ kJ/kg}^{\circ}\text{C}$ ดังนั้นจะต้องใช้ความร้อน 105 kJ (คำนวณจากสูตร $Q = mC_p\Delta t$) เพื่อที่จะทำให้อ่อนน้ำแข็งไปอยู่ที่อุณหภูมิ 0°C

ที่ 0°C ก้อนน้ำแข็งเริ่มต้นที่จะละลาย และก้อนน้ำแข็ง 1 กิโลกรัม ที่ 0°C นี้ จะต้องใช้ความร้อน 335 kJ (คำนวณจากสูตร $Q = mL_{\text{fusion}}$) จึงจะทำให้สามารถเปลี่ยนสถานะจากก้อนน้ำแข็งที่ 0°C กลายเป็นน้ำซึ่งเป็นของเหลวที่ 0°C ได้ จะเห็นได้ว่าช่วงนี้ อุณหภูมิยังคงเหมือนเดิม

เมื่อก้อนน้ำแข็งทั้งหมดได้เปลี่ยนสถานะกลายเป็นน้ำแล้ว ถ้ายังคงเพิ่มความร้อนเข้าไปอีก อุณหภูมิก็จะเริ่มเพิ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และเนื่องจากความร้อนจำเพาะของน้ำเท่ากับ $4.19 \text{ kJ/kg}^{\circ}\text{C}$ ดังนั้นอัตราการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิต่อความร้อนจะเท่ากับ 0.24°C ต่อกิโลจูล ซึ่งอัตราการเปลี่ยนแปลงนี้จะน้อยกว่าช่วงที่เป็นก้อนน้ำแข็ง และเพราะว่าความร้อนจำเพาะของน้ำมีค่ามากกว่าความร้อนจำเพาะของน้ำแข็ง ความชันของเส้นกราฟในช่วงนี้จะน้อยกว่าความชันของเส้นกราฟตอนช่วงที่เป็นก้อนน้ำแข็ง

ที่อุณหภูมิ 100 °C น้ำจะเริ่มเปลี่ยนสถานะกลายเป็นไอ ค่าของอุณหภูมิยังคงเหมือนเดิม จนกว่าจะเพิ่มความร้อนจำนวน 2260 kJ เข้าไปในน้ำจึงจะทำให้ น้ำกลายเป็นไอไปทั้งหมด

สำหรับการทดลองในเรื่องนี้จะหาความร้อนแฝงของการหลอมเหลวของน้ำแข็ง (L_f) โดยวิธีผสมกับน้ำอุ่นในแคลอรีมิเตอร์ ซึ่งมีหลักว่า

$$\text{ความร้อนลด} = \text{ความร้อนเพิ่ม} \quad (10.1)$$

ความร้อนลดได้จากความร้อนที่น้ำอุ่นกับกระป๋องในแคลอรีมิเตอร์และเครื่องคนสูญเสียไปให้น้ำแข็งในการหลอมเหลว ส่วนความร้อนเพิ่มได้จากความร้อนที่น้ำแข็งได้รับจากน้ำอุ่นกับแคลอรีมิเตอร์และเครื่องคนเพื่อใช้ในการหลอมละลาย

ให้	m	=	มวลของน้ำแข็งที่ 0 °C
	m_1	=	มวลของ (กระป๋อง+เครื่องคน)
	m_2	=	มวลของน้ำอุ่น
	L_f	=	ความร้อนแฝงของน้ำแข็ง
	$C_{น้ำ}$	=	ความร้อนจำเพาะของน้ำ
		=	1 แคลอรีต่อกรัม-องศาเซลเซียส สำหรับอุณหภูมิปกติ
	C_1	=	ความร้อนจำเพาะของสารที่ใช้ทำแคลอรีมิเตอร์และเครื่องคน
	t	=	อุณหภูมิผสมสุดท้าย
	t_1	=	อุณหภูมิของ (น้ำอุ่น+แคลอรีมิเตอร์+เครื่องคน)

∴ จากสมการ (15.1) แทนค่าจะได้

$$m_2 C_{น้ำ} (t_1 - t) + m_1 C_1 (t_1 - t) = mL_f + mC(t - 0) \quad (10.2)$$

$$m_2 C_{น้ำ} (t_1 - t) + m_1 C_1 (t_1 - t) = mL_f + mC_{น้ำ} t \quad (10.3)$$

$$L_f = \frac{m_2 C_{น้ำ} (t_1 - t) + m_1 C_1 (t_1 - t) - mC_{น้ำ} t}{m} \quad (10.4)$$

วิธีทดลอง

1. ต้มน้ำให้อุณหภูมิสูงกว่าอุณหภูมิห้องประมาณ 20 °C
2. ชั่งมวลของกระป๋องในแคลอรีมิเตอร์และเครื่องคนเป็น m_1

3. ใส่น้ำอุ่นจากข้อ 1 ลงไปในกระป๋องในแคลอรีมิเตอร์ประมาณครึ่งหนึ่งของปริมาตรของกระป๋อง แล้วนำไปซึ่งจะเป็นมวลของ $m_1 + m_2$

4. ใช้เครื่องคนน้ำในแคลอรีมิเตอร์ (ข้อ 3) นั้นให้เย็นจนอุณหภูมิอ่านได้มากกว่าอุณหภูมิห้อง 10°C บันทึกอุณหภูมินี้เป็นอุณหภูมิ t_1 $^\circ\text{C}$ แล้วจึงค่อยๆ ใส่น้ำแข็งที่สะท้อนลงไป ในแคลอรีมิเตอร์เพื่อทำให้อุณหภูมิต่ำลงจนกระทั่งไม่ต่ำจนเกินไป อุณหภูมิสุดท้ายที่เหมาะสมควรจะต่ำกว่าอุณหภูมิห้องประมาณ 10°C ขณะที่ใส่ก้อนน้ำแข็งลงในแคลอรีมิเตอร์ให้ใช้เครื่องคนกวนน้ำไปด้วยความระมัดระวัง และต้องไม่ลืมปิดฝาแคลอรีมิเตอร์ด้วย

สำหรับอุณหภูมิสุดท้าย คือ อุณหภูมิต่ำสุดเมื่อน้ำแข็งละลายหมดแล้ว บันทึกอุณหภูมิตั้งเป็น t $^\circ\text{C}$ ระวังอย่าให้เทอร์โมมิเตอร์ชนก้อนน้ำแข็ง

5. ชั่งมวลของกระป๋องในแคลอรีมิเตอร์และเครื่องคนพร้อมทั้งน้ำในกระป๋องทั้งหมดเป็น $m_1 + m_2 + m$

6. คำนวณหาค่าความร้อนแฝงของหาวรลอมเหลวของน้ำแข็ง (L_f) จากสมการ (10.4)

7. ค่า L_f ที่ได้จากการทดลองแตกต่างจากค่า L_f จากทฤษฎีอย่างไร

สรุปประเด็นสำคัญ

ในขณะที่น้ำแข็งกำลังเปลี่ยนจากสถานะของแข็งเป็นของเหลวโดยที่อุณหภูมิตั้งต่ำเป็นต้องอาศัยพลังงานความร้อนปริมาณหนึ่ง เรียกว่า ความร้อนแฝงของการหลอมเหลวของน้ำแข็ง

กิจกรรมการเรียนรู้

1. จัดเตรียมอุปกรณ์ทดลองตามวิธีทำทุกขั้นตอนอย่างรอบคอบ
2. บันทึกผลการทดลองลงในตารางให้ถูกต้องและชัดเจนพร้อมทั้งสรุปผลการทดลอง

แบบทดสอบการทดลองที่ 10

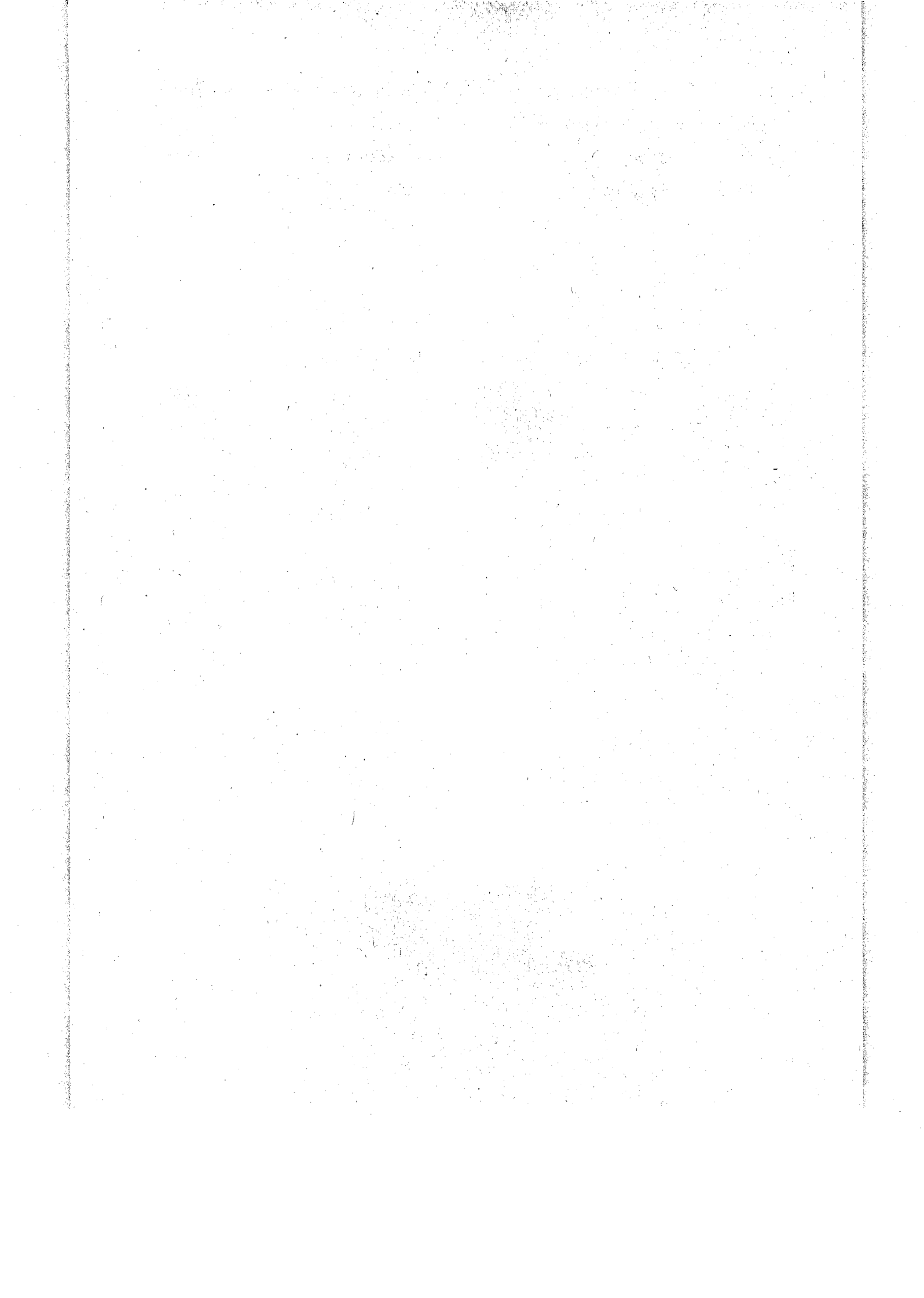
- เหตุใดขณะที่น้ำแข็งกำลังหลอมเหลวกลายเป็นน้ำ จึงต้องใช้ความร้อนในการเปลี่ยนสถานะ (L_f)
  - เพื่อลดแรงดึงดูดระหว่าง โมเลกุล
  - เพื่อเพิ่มการบิดเกาะระหว่าง โมเลกุล
  - เพื่อให้ น้ำแข็งขยายตัว
  - ไม่มีทุกข้อ
- ระหว่างที่น้ำแข็งกำลังหลอมเหลวนั้น ปริมาณใดทางฟิสิกส์ที่ไม่เปลี่ยนแปลง
  - ปริมาตร
  - อุณหภูมิ
  - ข้อ 1 และ 2 ถูก
  - ไม่มีข้อถูกต้อง
- ในกรณีที่น้ำแข็ง 0°C มวล m หลอมละลายกลายเป็นน้ำที่อุณหภูมิ $t^\circ\text{C}$ (สูงกว่า 0°C) จะต้องใช้ความร้อนในการเปลี่ยนสถานะอย่างไร เมื่อ C_1 และ C_2 คือความร้อนจำเพาะของน้ำแข็งและน้ำตามลำดับ
  - $m(C_1L + C_2t)$
  - $m(L + C_2t)$
  - $m(L + t)$
  - $m(L + C_2)t$
- โดยวิธีผสมน้ำแข็งกับน้ำอุ่นในแคลอรีมิเตอร์ จะต้องให้อุณหภูมิสุดท้าย $t^\circ\text{C}$ คืออุณหภูมิ
  - น้ำแข็งละลายหมด
  - อุณหภูมิต่ำสุด
  - อุณหภูมิห้อง
  - ข้อ 1 และ 2 ถูก
- การหาความร้อนแฝงของการหลอมเหลวของน้ำแข็ง อาศัยหลักการใดเมื่อใช้กรรมวิธีดังกล่าวในข้อ 4
  - ความร้อนลดเท่ากับความร้อนเพิ่ม
  - หลักการคงตัวของพลังงาน
  - มวลสารเริ่มต้นเท่ากับมวลสารสุดท้าย
  - ข้อ 1 และ 2 ถูก
- ภายในแคลอรีมิเตอร์ประกอบด้วยอุปกรณ์อะไรในการทดลองนี้
  - เทอร์มอมิเตอร์
  - เครื่องคน
  - เครื่องทำน้ำร้อน
  - ข้อ 1 และ 2 ถูก
- การกวนน้ำในแคลอรีมิเตอร์ขณะที่มีแต่น้ำอุ่น เพื่อให้ได้ผลอย่างไร
  - ทำให้น้ำเย็นลง
  - ทำให้น้ำร้อนขึ้น
  - ทำให้อุณหภูมิตัวต่อตัวกัน
  - ทำให้ความดันลดลง
- อุณหภูมิของน้ำอุ่นและอุณหภูมิตสุดท้ายควรสูงและต่ำกว่าอุณหภูมิห้องเท่าใด
  - $\pm 5^\circ\text{C}$
  - $\pm 10^\circ\text{C}$
  - $\pm 15^\circ\text{C}$
  - $\pm 20^\circ\text{C}$
- การผสมน้ำแข็งและน้ำอุ่นในแคลอรีมิเตอร์จะต้องใส่น้ำแข็งทีละน้อย เพราะเหตุใดเป็นสำคัญ
  - ป้องกันน้ำกระโดด
  - ไม่ให้ชนเครื่องคน
  - ควบคุมอุณหภูมิผสม
  - ถูกทุกข้อ

10. นอกจากจะต้องใช้เครื่องคนอย่างระมัดระวัง ขณะที่ผสมน้ำแข็งกับน้ำอุ่นแล้ว จะต้องปิดฝา
แคลอรีมิเตอร์ด้วยเพราะเหตุใดเป็นสำคัญ

1. ป้องกันน้ำระลอก
2. เพิ่มความดันภายใน
3. ป้องกันความร้อนเข้า-ออก
4. ถูกทุกข้อ

แนวตอบ

1. 1	2. 2	3. 2	4. 4	5. 4
6. 4	7. 1	8. 2	9. 3	10. 3

บันทึกผลการทดลอง

เรื่อง ความร้อนแฝงของการหลอมเหลวของน้ำแข็ง

ผู้รายงาน ชื่อ..... เลขรหัส.....

ผู้ร่วมรายงาน 1. ชื่อ..... เลขรหัส.....

2. ชื่อ..... เลขรหัส.....

3. ชื่อ..... เลขรหัส.....

4. ชื่อ..... เลขรหัส.....

ทำการทดลองวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .... Section ..... กลุ่ม.....

อาจารย์ผู้ควบคุมปฏิบัติการ _____

	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	หน่วย SI (kJ, kg, °C)	หน่วย (cal, g, °C)
อุณหภูมิห้อง				
มวลของ (แคลอรีมิเตอร์+เครื่องคน) : m_1				
มวลของ (แคลอรีมิเตอร์+เครื่องคน+น้ำอุ่น) : $m_1 + m_2$				
มวลของ (แคลอรีมิเตอร์+เครื่องคน+น้ำอุ่น+ น้ำแข็งหลอม) : $m_1 + m_2 + m$				
มวลของน้ำแข็งหลอมละลาย : m				
มวลของน้ำอุ่น : m_2				
อุณหภูมิของน้ำอุ่น : t_1				
อุณหภูมิผสม : t				
แคลอรีมิเตอร์ทำด้วยโลหะ				
ความร้อนจำเพาะของแคลอรีมิเตอร์				
$\therefore L_f$ =				
L_f จากทฤษฎี =				
ความคลาดเคลื่อนคิดเป็นร้อยละ =				

การคำนวณ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
อาจารย์ผู้ควบคุมปฏิบัติการ

สรุปและวิจารณ์

.....
.....
.....
.....
.....
.....